

potrebuje narod k svoji sreči. Mirni časi so se vrnoli tudi v Avstrijo in v naš narod. Telesne krvi mu ni bilo več prelivati, a prelivati je začel svojo dušno kri. Iz telesnih bojev se zunanji sovražniki je nastal dušni boj za ravnopravnost jezika v šoli in uradu z domačimi narodi. In ta boj se bje še dan danes. Slovenec plačuje državi pošteno davek v krvi in denaru, daja jej svojo neizkaljeno zvestobo, daja jej vse, kar se more od malega, hrabrega in zvestega naroda terjati, ne prejema pa v narodnem oziru óne zaslombe, koja mu tiče po najbolj omejenem človeškem umu in koja uživajo drugi avstrijski narodje. Od najviše do najniže šole se mu vsiluje tuj jezik, v tujem jeziku se Slovenec sodi, v tujem jeziku plačuje davek, tujci se šopire na najviših mestih v njegovej domovini, tujci uživajo dobrôte od vseh vzgojnih ustanov, za katera se mora tudi Slovenec žrtvovati. Drugi se veselê — ón trpí! In ko ta ubogi narod-trpin, kojemu je skóro vsaka pot do kulturnega razvoja v narodnem smislu zaprta, poprosi trohice pravične ravnopravnosti, odgovori se mu: nisi še omikan! in ko skuša po svojih šibkih močéh napredovati, svoje slovstvo obogateti, ter poprosi dejanskega priznanja tam, kamor se steka sad njegovih žuljev, reče se mu: nimaš še literature!

Ako torej našemu narodu celó od te strani, kder so mu le pravične podpore v narodnem napredku dolžni, ne dohaja drugega nego ovire, česa naj pričakuje še od svojih mogočnih, preširnih, državnih dobrot presitih sosednih narodov! — K zagrizlemu ovi-ranju se pridružuje še zasmehovanje, oholo roganje in zaničevanje vsega, kar je sloven-skega.

Tù pride preširen grof, mastêč se ob žuljih slovenskega trpina, naslednik provzro-čiteljev nekedanjih kmetskih puntov, ki so v 16. stoletji krvave rane sekali našemu ubo-gemu narodu, tù pride — pravim — ta preširen grof v središči Slovenije v zbornico slovenskih poslancev mogočno seboj nesóč dvoje ljudskošolskih učbenih knjig, oblastno se zareži rekóč: Pod pazduho nêsem vso slovensko literaturo!

Mimo okna knjigarne gredé zagleda neslovenski časnikar dvoje izpostavljenih knjig družbe sv. Mohorja in v prihodnjem listu svojega glasila se užé čuti zmožnega soditi o našem slovstvu, kazóč óni izpostavljeni knjigi: to je vsa slovenska literatura!

Zopet se drugemu ne posreči v našem središči našo narodnost žalêče rogoviljenje, mašúje se ter napiše dvoje tendencijoznih sestavkov „über die slovenische Literatur“, v katerih se frivolno roga vsemu slovstvenemu delovanju našega naroda, in kar še najde milosti v njegovih zaslepljenih očéh, to so nam spisali „Nemci“, kakor Trubar, Preši-ren*), i. t. d.!

(Dalje prih.)

Nravnost pri mladini.

(Spisal France Bajt.)

(Konec).

Našel sem najnavadnejše pogrêške in napake zoper nravnost in rekel, da je treba te napake prav preso-jati, da, kdor napake, njih uzroke in povode spozná, bode se tudi pravih sredstev posluževal, da jih odpravi; omenil sem, česa se ima učitelj ogibati in kaj storiti, da vzbuja in krepcá nravnost pri mladini. Omenim še, da so šolske knjige

*) Naj podam tù le eno cvetko iz tega „strokovnjaškega“ opisa našega slovstva! O pravilnem pisanji priimka našega prvega pesnika Preširna so naši jezikoslovci užé mnogo pisali, temeljito raz-pravo o tem nam je podal Levstik v I. zvezku Jurčičevih „Listkov“. A pravi razúdar tega imena se je rodil še le te dni v graški „Tagesposti“. Čestiti bralec, le beri in strmi! Prešcher, Prešcher, abb. Brezzo, von Breri-Pfeil. Der Name kommt in Süddeutschland, das Zeitwort „preßchern“ = preißschnell, in ganz Deutschland vor. „Er preßcherte“ oder „er preßchte baven“. — Sedaj naj pa še kedó trdi, da ni „je-zikoslovnih“ norcev na svetu!

in pouk, ki ga dobiva mladina iz njih, kaj dobri pripomočki k mravnosti, ako zna učitelj svoj pouk tako urediti, da se ne samo duh bistri, ampak vedno tudi srce blaži.

Naj še izrazim svoje misli o tem, kaj je storiti učitelju v takih slučajih, kadar stariši učitelju nasprotujejo in to ukazujejo, kar je on prepovedal. — K temu povem vzgled iz lastne skušnje. Nek oče pošilja svoja dva sina k meni v šolo. Eden hodi v nadaljevalni tečaj, drugi pa, star 10 let, je učenec v vsakdanji šoli. Ko sem prišel na svojo zdanjo službo, zapazil sem, da sta večkrat celó pred mojim stanovanjem tobak kadila. Bila sta opominjana in ker to ni pomagalo, tudi večkrat kaznjavana, a vse ni kaj izdalo. — Ko nekega dne zopet izvem, da je mlajši kadil, mu zopet zažugam, da bo zaprt. Pa kaj mi pravi! „Oče mi je ukazal kaditi in je rekel, da mi Vi tega ne prepovedujte!“ Na opombo, da hočemo videti, ali prepovem, ali ne, preidem zopet na pouk. — Ko je bilo po dveh urah $\frac{1}{4}$ ure prosto, dobim po naključbi očeta pred šolskim poslopjem in mu povem, da sem prisiljen njegovega mlajšega sina zapreti eno uro, ker je zopet kadil, kar šolske postave strogo prepovedujejo še učencem višjih šol. — „Ali je kadil v šoli?“, me osorno zavrne oče: „zunaj šole mu vi ne morete ukazovati!“ Mojemu otroku je tobak za zdravilo. Ko je bil še majhen in hudo bolan, sem ga samo s tobakom ozdravil. — „Lé zapirajte ga, jaz mu bom pa le kupoval tobak, da ga bode kadil.“ „Glejte, da se ne bodete kesali današnjih besed“, sem odgovoril ter šel od njega. — Na moj predlog je bila krajna konferencija zastran tega slučaja in k tej oče na opravičenje povabljen. Ker ni prišel, napovedan mu je bil zopet dan, da mora priti h krajnemu šolskemu svétu. — Po nekaterih osebah dal sem mu razumeti, da ga čaka izguba časa, denarja in nevarnost, da izgubi delo v tovarnici, — bil je namreč delavec v tovarnici —, če bi ne ubogal poklica krajnega šolskega svéta, pred katerim se more prijateljsko vse poravnati. — Mož je prišel, se udal, svojo krivdo spoznal, in od takrat so on in njegovi otroci jako uljudni proti meni, ker menijo, da se mi imajo zahvaliti, da oče zaradi žaljenja časti in upornosti ni bil izročen slavnemu c. kr. okr. šol. svétu v kazen. — Od takrat ni bilo videti in slišati, da bi bila omenjena učenca, ali kateri drug kadil; stariši in otroci so o tem dogodku zvedeli, in odpravljena je grda razvada pri šolski mladini.

Kaj tedaj v takih slučajih storiti, kadar stariši učitelju nasprotujejo? — Kaj mu je dalje početi, če njegov vpliv ne zadostuje, otroke zunaj šole nadzorovati in strahovati, ker jih drugi in mnogokrat celó stariši sami k napačnemu napeljavajo? —

Ako stariši učitelju nasprotujejo, zgodi se to iz nevednosti ali iz hudobije. — Če je prvo, se jih pouči; če iz hudobije nasprotujejo, treba jim je po sili pokazati, da učitelj izpolnjuje zapovedi više autoritete, katera pa tudi nad njim čuva in katerej mora biti vsak pokoren, če ne z lepo, pa s hudo.

V slučajih, kadar učitelj vidi, da njegovega ukaza učenci ne bodo ubogali, kakor vzemimo obiskovanje plesišča, kamor po vaseh dère staro in mlado, v takih slučajih učitelj ne bode prepovedal s kaznijo, ampak samo svetoval in opominjal. Dobro in potrebno je, da v takih slučajih določuje krajni šolski svét in stopi v prijateljsko zvezo z županstvom in občinskim starešinstvom. Ti izvrše, prepovedó ali določijo, kar presega zmožnosti in delokrog učitelja in krajnega šol. svéta. Ako bi bilo županstvo samo malomarno, bi ne ostalo drugo, nego v sporazumljenji s katehetom stariše prigovarjati, naj gledajo na svoje otroke. Stori se, kar se more.

Ako učitelj ne izgubi nikoli izpred oči smotra, do katerega mu je privedi izročeno mladino; ako jo previdno in vztrajno varuje navedenih in družih napak; ako se pri vsakem početji v šoli drži in posluhuje pravih sredstev in pri pouku vsakega predmeta na to gleda, da se gojencem um bistri, srce blaži, značajnost in dopadajenje v dobrem krepčate, — blagoslovljen bode njegov spomin; z veseljem se ga bodo spominjali možje in

žene, ako bi mu tudi obilni trud težavnega poklica ne pustil doživeti starosti in se veseliti srečnega in blaženega uspeha, za kar je vztrajno deloval.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Jožef Rozman Trebanjski r. v Ljubnem 11. febr. 1801, za mašnika posvečen v Salzburgu l. 1824, pastiroval duhoven pomočnik v Šent-Jernej, Semiču, Šmartinu pri Litiji, župnik v Borovnici, v Cirknici dekan in od l. 1848 v Trebnjem, kjer je u. 10. julija 1871. — Spisal je nekaj molitvenikov na pr.:

a) Oče naš, kateri si v nebesih, ali mnoge molitvice v čast našiga nebeškiga Očeta. — b) Posvečeno bodi tvoje ime, ali nauki in molitve za mlade ljudi, zlasti za otroke. Pridjan jim je tudi Katekizem. 12. str. 286. — c) Daj nam danes naš vsakdanji kruh, ali mnoge molitve, v katerih po Jezusovim nauku Očeta, ki je v nebesih, vsiga prosimo, česar vsak dan za dušo in telo potrebujemo. V Ljubljani l. 1851. 3. nat. str. 357 (Vid. Zg. Danic. 1854). — Bil je izvrsten govornik, in nekaj njegovih pridig se je izročilo d) Duhovnemu Pastirju, ki jih donša v sedanjih oblikah na pr. l. 1885. v praznik vseh svetnikov: Tudi nam je mogoče sveto živeti, ker 1. nimamo večih zadržkov na potu kreposti, kakor so jih svetniki imeli in ker imamo 2. ravno tiste pripomočke k svetosti in zveličanju, kakor so jih svetniki imeli. — Spomin vernih duš v vica. Grobi nas učé: 1) spomin pokojnih z žalostjo obhajati; 2) njih poslednjo voljo natanko spolnovati; 3) veseliti se, da se kmali z rajncimi spet vidimo, in 4) če so v kraji očiščevanja, jim po svoji moči iz njega pomagati . . . Tukaj počivajo moj oče, si misli hvaležni otrok na grobu; tukaj so pokopani moja mati . . .; tukaj leži, si misli zapuščeni zakonski, moja žena . . .; tukaj leži, si misli zapuščena vdova, mož, pač dober mož, gospodar in oče je bil, molitev in delo je bilo njegovo največe veselje, kako skrbno je otroke od hudega na dobro obračal, kako rad je z njimi molil, kako mi jih je priporočal še v zadnjem trenutku, predno je izdihnil svojo blago dušo, naj jim bom dobra in skrbna mati, naj jih vendar varujem, da nobeden ne bode pogubljen! itd. itd. (Prim. tudi Slov. Prijatelj). — Tu in tam je kaj priobčil po Novicah, pa iz Tržiča o Vodniku (Vid. Spomenik 1859 str. 17).

Jožef Rozman Konjiški r. 10. jan. 1812 v Šmartinem poleg Kranja, v latinske, modroslovske in dve leti v bogoslovske hodil v Ljubljani, dve pa v Celovcu, posvečen 1835, kaplan pri sv. Martinu nad Celjem, v Šent-Ropertu, v Loki, na Laškem, župnik od l. 1842 v Šent-Ropertu, l. 1848 korar v Šent-Andreju, l. 1850 semeniški ravnatelj in bogoslovec učitelj katehetike in pedagogike, l. 1854 vrši ogleda ljudskih šol, 1858 nadžupnik Konjiški, častni korar, u. 12. avg. 1874.

Slovenski pisariti jel je s Slomšekom med bogoslovci, ki se omenjajo v dotičnih a) knjižicah (Pripovedi, pravlice, sedem novih pripoved itd. vid. I. Knj. Lend. str. 232. J. R. t. j. Jožef Rozman; prim. Jezičnik XXIV str. 2 itd.). —

b) V Drobntincah, kjer se nahajajo razni in čvrsti spisi njegovi na pr. l. 1849: Novi zvonovi na Laškem. — L. 1850: Jožef Zore, kerčmar; Prava vera čez vse velja. — L. 1851: Kaj stori sv. Duh. Pokušne za šolo. Matija Balon tehant itd. Od rud. Iz deržavoznanstva. Martin Lašič, teržan itd. — L. 1852: Od božjih potov. Blagoslovljenje nove cerkve. Simon Klančnik. Mica Srebot, Mastnakova; Anguštin Šefler. Turki